

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 18651

Tarih : 24.06.2026

10/4311

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye’de yenilenebilir enerji yatırımlarının mevcut yapısının, enerji demokrasisi, iklim adaleti, müşterek varlıkların korunması, yerel toplulukların karar alma süreçlerine katılımı ve enerjiye erişim hakkı üzerindeki etkilerinin araştırılması, yenilenebilir enerji sektöründe giderek derinleşen sermaye yoğunlaşmasının ve buna bağlı olarak ortaya çıkan ekolojik yıkımın incelenmesi, fosil yakıtlardan çıkış sürecinin adil, katılımcı ve toplum yararını esas alan bir anlayışla gerçekleştirilmesi için alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasa’nın 98’inci, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü’nün 104 ve 105’inci maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederiz.

Sezai TEMELLİ

Muş Milletvekili

DEM Parti Grup Başkanvekili

Gülistan KILIÇ KOÇYİĞİT

Kars Milletvekili

DEM Parti Grup Başkanvekili

GEREKÇE

İklim krizinin etkilerinin her geçen gün daha yıkıcı biçimde hissedildiği günümüzde, fosil yakıtlara dayalı enerji sistemlerinden çıkış zorunlu hale gelmiştir. Bununla birlikte, enerji sistemlerindeki dönüşüm kapasite artışına indirgenemeyecek kadar kapsamlı bir mesele olup, aynı zamanda ekonomik, toplumsal ve demokratik bir dönüşüm meselesidir. Bu dönüşümün kimler tarafından, hangi yöntemlerle ve kimin yararına gerçekleştirildiği önemli bir konudur.

Türkiye’de son yıllarda yenilenebilir enerji yatırımlarında önemli bir artış yaşanmaktadır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı verilerine göre Ocak 2026 itibarıyla toplam elektrik kurulu gücünün yüzde 62,5’ini yenilenebilir enerji kaynakları oluşturmaktadır. Buna karşın elektrik üretiminde fosil yakıtların ağırlığı devam etmektedir. 2025 yılında üretilen elektriğin yüzde 33,6’sı kömürden, yüzde 23’ü doğal gazdan elde edilmiş, dolayısıyla toplam elektrik üretiminin yüzde 56,6’sı halen fosil yakıtlara dayanmaya devam etmiştir. Hal böyleyken, Kasım’da gerçekleştirilecek COP31 Zirvesi’nin hazırlık sürecinde elektrifikasyon temel eylem alanlarından biri olarak öne çıkmıştır. Fakat Türkiye’deki mevcut yönelim göz önünde bulundurulduğunda, enerji dönüşümü salt teknolojik bir değişim olarak değerlendirilmemeli, mülkiyet ilişkilerini, karar alma mekanizmalarını ve üretilen değerin paylaşım biçimini de kapsayan bütünlüklü bir dönüşüm olarak ele alınmalıdır.

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu verilerine göre 2026 yılı itibarıyla faturalanan elektrik tüketiminin yüzde 41,72’si sanayi sektörüne aitken, hanelerin payı yüzde 29,55 seviyesinde kalmaktadır. Bu tablo, enerji sisteminin önceliklerinin yurttaşların temel ihtiyaçlarından ziyade büyük ölçekli sanayi üretiminin talepleri doğrultusunda şekillendiğini göstermektedir. Buna rağmen, artan enerji maliyetlerinin yükü başta haneler olmak üzere toplumun geniş kesimlerinin omuzlarına bırakılmakta, enerji yoksulluğu giderek derinleşmektedir. Milyonlarca yurttaş enerjiye erişimde zorluk yaşarken, enerji dönüşümünün ekonomik getirileri sınırlı sayıdaki sermaye grubunda yoğunlaşmaktadır.

Güneş ve rüzgar enerjisi başta olmak üzere yenilenebilir enerji yatırımlarının önemli bir bölümü, kamu teşvikleri, alım garantileri, uygun finansman mekanizmaları ve kamu arazilerinin tahsisi yoluyla belirli holdinglerin kontrolünde büyümektedir. Söz konusu şirketlerin önemli bir kısmı, madencilik faaliyetleri, termik santraller, orman alanlarının tahribi, su varlıklarının metalaştırılması, tarım alanlarının enerji ve maden projelerine açılması, acele kamulaştırma uygulamaları ve yerel halkın yaşam alanlarına yönelik müdahaleleri nedeniyle uzun yıllardır ekokırım tartışmalarının merkezinde yer almaktadır. Bu durum, fosil yakıtlardan çıkış sürecinin kamusal yararı önceleyen demokratik bir dönüşüm yerine, yeni bir sermaye birikim rejimine dönüşmesi riskini ortaya çıkarmaktadır. Uluslararası literatürde “yeşil arazi gasbı” olarak tanımlanan süreçler kapsamında, iklim krizine çözüm iddiasıyla geliştirilen büyük ölçekli yenilenebilir enerji projeleri, ormanları, meraları, tarım alanlarını, su varlıklarını ve müşterek yaşam alanlarını sermaye lehine dönüştüren yeni mülksüzleştirme biçimlerine yol açabilmektedir.

Türkiye’de son yirmi yılda gerçekleşen acele kamulaştırma kararlarının önemli bir bölümü enerji ve madencilik projeleri için alınmış, başta kırsal alanlarda yaşayan yurttaşlar olmak üzere yerel toplulukların yaşam alanları, geçim kaynakları ve müşterekleri üzerindeki baskı artırılmıştır. Ağrı Diyadin’den, Bitlis Ovakışla’ya, Urfa Halfeti’den, Uşak Bağbaşı’na, Muş Varto’dan Bingöl Karlıova’ya, Diyarbakır Kervanpınar’dan, Mardin Midyat’a, Tunceli Pertek’ten, İzmir Çeşme’ye,

Karaburun'a, Bergama'ya, Muğla Dereköy'den, Antalya Kaşpazarı'na daha sayamayacağımız birçok bölge söz konusu baskıdan muzdarip yaşam alanlarıdır. Oysa dünyadaki örnekler, yenilenebilir enerji dönüşümünün büyük ölçekli şirket yatırımlarıyla değil, enerji kooperatifleri, yurttaş toplulukları, belediyeler, yerel yönetimler ve sivil toplumun aktif katılımıyla daha adil, demokratik ve kapsayıcı biçimde gerçekleştirilebildiğini göstermektedir.

Enerji meselesinin temel bir hak ve kamusal bir hizmet olduğu, enerji üretimi ve tüketimine ilişkin karar süreçlerinin yerelleştirilmesi gerektiği, üretilen değerın toplum yararına paylaşılması ve yurttaşların enerji sisteminin pasif tüketiciler değil aktif özneler haline geldiği örnekler ne yazık ki Türkiye için geçerli değildir. Bu nedenle Türkiye'nin enerji dönüşümünü yalnızca kurulu güç artışı, yatırım hacmi ve piyasa büyüklüğü üzerinden değerlendirmesi doğru değildir. Fosil yakıtlardan çıkış sürecinin, iklim adaleti, enerji demokrasisi, toplumsal cinsiyet eşitliği, yerinden yönetim, ekolojik bütünlük, müştereklerin korunması ve toplumun enerjiye erişim hakkı temelinde yeniden ele alınması gerekmektedir.

Bu kapsamda, Türkiye'de yenilenebilir enerji sektöründeki sermaye yoğunlaşmasının boyutunun, kamu teşvikleri ve destek mekanizmalarının hangi aktörlere yöneldiğinin, yenilenebilir enerji projelerinin neden olduğu ekolojik yıkımın ve mülksüzleştirme pratiklerinin, acele kamulaştırma kararlarının yerel topluluklar üzerindeki etkilerinin, enerji yoksulluğunun nedenlerinin, yurttaşların ve yerel yönetimlerin enerji üretim süreçlerine katılımının önündeki engellerin, enerji kooperatifleri ve topluluk temelli enerji modellerinin yaygınlaştırılmasına yönelik politika araçlarının ve fosil yakıtlardan adil çıkışın demokratik, katılımcı ve toplum yararını esas alan bir anlayışla nasıl gerçekleştirilebileceğinin bütüncül bir yaklaşımla araştırılması amacıyla Meclis Araştırması açılması gerekmektedir.